

การประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต
Thai word composition from Pali - Sanskrit lexicon

กฤตติกา ผลเกิด¹, ชลธิชา สุตมฺพ², สุวรีย์ ยอดฉิม²

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต (ภาษาไทย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : krittika.ph@ssru.ac.th

²อาจารย์ที่ปรึกษา

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต โดยเก็บข้อมูลคำศัพท์จากเอกสารสิ่งพิมพ์ และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 จำนวน 1,067 คำ

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มี 3 ประเภท ได้แก่ คำประสม คำประสม และคำสมาส โดยคำสมาสปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือ คำประสม และคำประสมปรากฏน้อยที่สุด โครงสร้างของคำประสม มี 2 โครงสร้าง ได้แก่ หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ และหน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำอิสระ โครงสร้างของคำประสม มี 4 โครงสร้าง ได้แก่ แบบขยาย แบบแยก แบบเชื่อม และแบบซ้อน โครงสร้างของคำสมาส มี 2 โครงสร้าง ได้แก่ แบบขยาย และแบบเชื่อม

โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แสดงให้เห็นอิทธิพลของการยืมภาษา เนื่องด้วยอิทธิพลของภาษาแม่ ผู้ใช้ภาษาย่อมดัดแปลงภาษาคำยืมให้เข้าแบบไวยากรณ์ของภาษาแม่ในที่สุด

Keywords: Thai word composition, Pali - Sanskrit

Abstract

This study was aimed analyzing the structure of Thai word composition from Pali – Sanskrit lexicon by collecting vocabulary from the publications and dictionary B.E. 2554 for 1,067 words.

It was found from the study that there are 3 kinds of the structure of Thai word composition from Pali – Sanskrit lexicon including the combined words, compound words, and Samas compound words; the type that mostly appears is Samas compound words, secondly it is the compound words and the least found type is the combined words. There are 2 structures of the combined words including free morpheme + dependent morpheme, and dependent morpheme + free morpheme. There are 4 structures of compound words including modifying, separating, linking, and overlapping kinds. There are 2 structures of the Samas compound words including modifying and linking kinds.

The structure of Thai word composition from Pali – Sanskrit lexicon indicates the influence of language borrowing due to the fact that with the influence of the mother

language, the language user then would modify the borrowed words to be consistent with the grammar of the mother language finally.

Keywords: Thai word composition, Pali - Sanskrit

บทนำ

การยืมภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกภาษา เมื่อผู้ใช้ภาษามีการติดต่อกับสังคมอื่นที่ใช้ภาษาแตกต่างกัน ในภาษาไทยจึงปรากฏการยืมคำภาษาต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะภาษาบาลีและสันสกฤตที่ปะปนเข้ามาในภาษาไทยเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ทางด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม วิชาการ และวรรณคดี (สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2517, หน้า 5-7) แม้ว่าการยืมคำจะเป็นสิ่งที่รับมาใช้ในภาษาได้ง่าย แต่ภาษาไทยยังรับกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ของภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ในภาษาด้วย ดังที่บรรจบ พันธุเมธา (2516, หน้า 1) กล่าวว่า

ในบรรดาภาษาต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรา เห็นจะไม่มีภาษาใดเกินภาษาบาลีสันสกฤต ทั้งนี้เพราะเรายืมคำภาษาทั้งสองมาใช้มากมาย ไม่แต่คำที่ใช้ในศาสนา... แม้ในภาษาที่ใช้พูดกันทุกวัน ก็มีคำทั้งสองภาษานี้ใช้อยู่ไม่น้อย คำที่ใช้ในวิชาการแขนงต่าง ๆ ตลอดจนชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ก็เป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตเสียเป็นส่วนใหญ่ บางคำก็เป็นคำบาลีสันสกฤตแท้ ๆ บางคำเราก็นำมาดัดแปลงเสียงเสียบ้าง บางคำเรากียืมคำของเขามาตกแต่งใหม่ให้ได้ตามที่เรต้องการ... และยิ่งปรากฏว่าเรายืมหลักเกณฑ์และวิธีการบางอย่างของเขามาปรับเข้ากับคำไทยก็มี

การยืมคำภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ในภาษาไทยปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในจารึกพ่อขุนรามคำแหง พ.ศ.1826 เช่น ศรีอินทราทิตย - ชรีอินทราทิตย, สุโขทัย - สุกโขไท - ชุกโขไท, ศรีธรรมราช, ศรีรัตนธาตุ ซึ่งพบรูปเขียนบาลีบ้าง สันสกฤตบ้าง แม้ว่าโดยมากจะเป็นคำสันสกฤตก็ตาม (บรรจบ พันธุเมธา, 2516, หน้า 7- 8) การประกอบคำเหล่านี้จะใช้หลักเกณฑ์ของภาษาบาลีสันสกฤต กล่าวคือ การสมาส คำว่า สุข + อุทย เป็น สุขุทัย

อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2539) และอุทัยวรรณ นิยมมี (2534) ศึกษาคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตที่ปรากฏในมหาชาติคำหลวง ตัวอย่างการประกอบคำในสมัยอยุธยา เช่น คำว่า ธรรมจักร (ธรรม + จกร) เป็นการประกอบคำแบบสมาส คำว่า อนุกรม (อนุ + กรม) เป็นการประกอบคำด้วยการลงอุปสรรค “อนุ” ตามหลักเกณฑ์ของภาษาบาลีสันสกฤต

คณงนาฏ รุณวุฒิ (2533) และสรารุช จันสีหา (2542) ศึกษาคำบาลีและสันสกฤตในสมัยรัตนโกสินทร์จากวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนและพระปฐมสมโพธิกถา การประกอบคำยังคงหลักเกณฑ์ของภาษาบาลีสันสกฤต เช่น กุญชรชาติ (กุญชร+ ชาติ) เป็นการประกอบคำแบบสมาส

การประกอบคำในแต่ละสมัยสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยได้รับอิทธิพลมาจากภาษาบาลีและสันสกฤตอย่างมาก ดังที่ วิสุทธิ์ บุชยกุล (2554, หน้า 99) กล่าวว่า

เรารับคำบาลีสันสกฤตไว้มากและได้ใช้คำบาลีสันสกฤตมานาน โครงสร้างของภาษาไทยก็ยังเป็นไทยอยู่โดยสมบูรณ์ แต่ที่อาจเรียกว่ามี “เค้าโครง” แบบบาลีสันสกฤตนั้น ได้แก่ การผูกคำประสมที่เลียนคำสมาสของเขาเป็นบางคำเท่านั้น

Suwaree Yordchim (2012) กล่าวว่า การศึกษาการผันรูป (inflection) ของคำกริยาและคำคุณศัพท์ในภาษาอังกฤษ เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 ซึ่งภาษาอังกฤษและภาษาบาลี-สันสกฤตมีลักษณะเป็นภาษาคำผัน กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ เพื่อบ่งเพศ พจน์ มาลา วาจก เช่นเดียวกัน แต่การสร้างคำแบบบาลีและสันสกฤตนั้นมีอิทธิพลต่อภาษาไทยยิ่งกว่า ดังปรากฏในงานวิจัยของ โกวิทย์ พิมพวง (2551) เรื่อง การสร้างคำแบบบาลีและสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทย แสดงให้เห็นว่าลักษณะการเรียงคำขยายไว้ข้างหน้าและการลงอุปสรรคเป็นวิธีการสร้างคำตามไวยากรณ์ของภาษาบาลีสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อการสร้างคำในภาษาไทย เช่น คำว่า “อารยะชัดขึ้น” เป็นการนำคำสันสกฤต (อารย) มาประสมกับคำไทย (ชัดขึ้น) เกิดความหมายใหม่ โดยเรียงคำขยายไว้ข้างหน้า คำหลักอย่างภาษาบาลีสันสกฤต คำหน้าเขียนแบบคำไทยด้วยการคงรูปสระอะ ไม่เชื่อมตามหลักการสมาสของบาลีสันสกฤต เนื่องจากการสมาสแบบไทย ถ้าเป็นคำบาลีสันสกฤตทั้งคู่จะสมาสได้สนธิอย่างเช่น อารยชน

สรุปได้ว่าการประกอบคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเดิมใช้วิธีการประกอบคำแบบบาลีสันสกฤตอย่างเคร่งครัด แต่งานวิจัยของ โกวิทย์ พิมพวง (2551) แสดงให้เห็นว่าเริ่มมีกระบวนการประกอบคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตแบบใหม่ที่เรียกว่า การสมาสแบบไทย สอดคล้องกับความเห็นของ อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2549, หน้า 73-78) ที่กล่าวถึงคำสมาสในภาษาไทย ซึ่งเป็นการรับเอาวิธีการสร้างคำแบบภาษาบาลีสันสกฤตมาประยุกต์ใช้ในภาษาไทย จำแนกเป็น 3 ประเภท คำสมาสยืม เช่น ท. วีรบุรุษ มาจาก ส. วีร - บุรุษ คำสมาสสร้าง เช่น ท. ญาติธรรม มาจาก บ. ญาติ - ส. ธรรมและคำสมาสซ้อน เช่น ท. มิตรสหาย มาจาก ส. มิตร - บ./ส. สหาย

ปัจจุบันมีคำไทยจำนวนไม่น้อยที่ประกอบด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นลักษณะโครงสร้างของการประกอบคำและการออกเสียงคำไทยที่ได้รับอิทธิพลของการยืมภาษาบาลีสันสกฤตเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและสามารถอธิบายได้ด้วยกระบวนการทางภาษาศาสตร์

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต จากเอกสาร นิตยสาร วารสาร และพจนานุกรม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic random sampling) กล่าวคือ เอกสารที่มีขนาดไม่เกิน 100 หน้า จะเก็บข้อมูลทุกหน้า กรณีเอกสารมีขนาดเกิน 100 หน้า เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายจะเก็บข้อมูลทุก ๆ 5 หน้า แล้วตัดข้อมูลที่ปรากฏซ้ำออก จึงได้ประชากรทั้งหมดจำนวน 1,067 คำ นำมาวิเคราะห์โครงสร้างของการประกอบคำ ตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องโครงสร้างของคำในภาษาไทยของ อุดม วโรตม์สิขิตต์ (2555) แล้วเรียบเรียงเนื้อหาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ นำเสนอโครงสร้าง สรุป และอภิปรายผล

โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต

ผู้วิจัยวิเคราะห์โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ตามแนวคิดเรื่องโครงสร้างของคำในภาษาไทยของ อุดม วโรตม์สิขิตต์ (2555) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลคำจาก

เอกสารจำนวน 1,067 คำ สามารถจำแนกตามกระบวนการประกอบคำได้ 3 ชนิด คือ คำประสม คำประสม และคำสมาส ซึ่งคำสมาสพบมากที่สุด จำนวน 704 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.97 รองลงมาคือคำประสม พบจำนวน 211 คำ คิดเป็นร้อยละ 19.77 และคำประสมพบน้อยที่สุด จำนวน 152 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.24 แสดงให้เห็นว่าคำสมาสซึ่งเป็นกระบวนการประกอบคำแบบบาลีและสันสกฤตมีอิทธิพลต่อการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต

โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แต่ละชนิดมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. คำประสม หมายถึง การนำหน่วยคำอิสระมาประกอบกับหน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดวิธีการลงอุปสรรคของภาษาบาลีและสันสกฤตไว้ในคำประสมด้วย เนื่องจากอุปสรรค มีลักษณะเป็นหน่วยคำไม่อิสระ ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้าง 2 แบบ ดังนี้

1.1 หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ → คำประสม

เช่น กิจการ ประกอบด้วย กิจ เป็นหน่วยคำอิสระ แต่ การ เป็นหน่วยคำไม่อิสระ
สาธุการ ประกอบด้วย สาธุ เป็นหน่วยคำอิสระ แต่ การ เป็นหน่วยคำไม่อิสระ

1.2 หน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำอิสระ → คำประสม

เช่น นักศึกษา ประกอบด้วย นัก เป็นหน่วยคำไม่อิสระ แต่ ศึกษา เป็นหน่วยคำอิสระ
นิรโทษ ประกอบด้วย นир เป็นหน่วยคำไม่อิสระ แต่ โทษ เป็นหน่วยคำอิสระ

2. คำประสม หมายถึง การนำคำหรือหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปมาประกอบกันให้เกิดเป็นนามประสม กริยาประสม โดยมี 4 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบขยาย แบบแยก แบบเชื่อม และแบบซ้อน

2.1 โครงสร้างแบบขยาย ประกอบด้วยส่วนหลักและส่วนขยาย โดยส่วนขยายจะทำหน้าที่ขยายส่วนหลัก เช่น

นวัตกรรมใหม่ เป็นนามประสมแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี นวัตกรรม เป็นส่วนหลัก ใหม่ เป็นส่วนขยาย

โคลนพืช เป็นนามประสมแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี โคลน เป็นส่วนหลัก พืช เป็นส่วนขยาย

ใจบุญ เป็นนามประสมแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี ใจ เป็นส่วนหลัก บุญ เป็นส่วนขยาย

ดาวฤกษ์ เป็นนามประสมแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี ดาว เป็นส่วนหลัก ฤกษ์ เป็นส่วนขยาย

ตาพิพย์ เป็นนามประสมแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี ตา เป็นส่วนหลัก พิพย์ เป็นส่วนขยาย

2.2 โครงสร้างแบบแยก ประกอบด้วยส่วนหน้าและส่วนหลัง แต่ละส่วนไม่มีการขยายกัน เช่น

ชิงช้าสวรรค์ เป็นนามประสมแบบแยก เกิดจาก ชิงช้า เป็นนามส่วนหนึ่ง และ สวรรค์ ซึ่งไม่ได้ขยายชิงช้า แต่ตัดความมาจาก ชิงช้าแกว่งขึ้นสวรรค์ เมื่อประสมเป็น ชิงช้าสวรรค์ จึงคงส่วนหน้าและส่วนหลังไว้

ลูกโป่งสวรรค์ เป็นนามประสมแบบแยก เกิดจาก ลูกโป่ง เป็นนามส่วนหนึ่ง และ สวรรค์ ซึ่งไม่ได้ขยายลูกโป่ง แต่ตัดความมาจาก ลูกโป่งลอยขึ้นสวรรค์ เมื่อประสมเป็น ลูกโป่งสวรรค์ จึงคงส่วนหน้าและส่วนหลังไว้

กฎหมายระหว่างประเทศ เป็นนามประสมแบบแยก เกิดจาก *กฎหมาย* เป็นนามส่วนหนึ่ง และ *ระหว่างประเทศ* ซึ่งไม่ได้ขยายกฎหมาย แต่ตัดความมาจาก กฎหมายที่ใช้ระหว่างประเทศ เมื่อประสมเป็น กฎหมายระหว่างประเทศ จึงคงส่วนหน้าและส่วนหลังไว้

จำมงกุฏ เป็นนามประสมแบบแยก เกิดจาก *จำ* เป็นนามส่วนหนึ่ง และ *มงกุฏ* ซึ่งไม่ได้ขยายจำ แต่ตัดความมาจาก มงกุฏสำหรับตำแหน่งจำ เมื่อประสมเป็น จำมงกุฏจึงคงส่วนหน้าและส่วนหลังไว้

บายศรีสู่ขวัญ เป็นนามประสมแบบแยก เกิดจาก *บายศรี* เป็นนามส่วนหนึ่ง และ *สู่ขวัญ* ซึ่งไม่ได้ขยายบายศรี แต่ตัดความมาจาก บายศรีที่ใช้เรียกขวัญมาสู่ เมื่อประสมเป็น บายศรีสู่ขวัญ จึงคงส่วนหน้าและส่วนหลังไว้

2.3 โครงสร้างแบบเชื่อม ประกอบด้วยสองส่วนคล้ายตามหรือขัดแย้งในลักษณะแบบเชื่อมและ/หรือแบบเชื่อมอนุกรม

2.3.1 แบบเชื่อมและ / หรือ เป็นการประสมส่วนหน้าและส่วนหลังเชื่อมด้วยสันฐาน *และ* หรือ *หรือ* ซึ่งไม่ปรากฏในโครงสร้างผิว (surface structure) แต่เจ้าของภาษาสามารถบอกได้โดยพิจารณาจากความหมายของนามประสมว่าเป็นแบบเชื่อมและ หรือแบบเชื่อมหรือ ได้แก่

ภาพย์กลอน เป็นนามประสมแบบเชื่อมและ/หรือ เกิดจากนามประสมนาม *มี* หรือ เป็นสันฐานเชื่อมระหว่าง ภาพย์ / กลอน

ชื่อสกุล เป็นนามประสมแบบเชื่อมและ/หรือ เกิดจากนามประสมนาม *มี* และ เป็นสันฐานเชื่อมระหว่าง ชื่อ / สกุล

2.3.2 แบบเชื่อมอนุกรม เป็นการประสมนามหรือกริยาตั้งแต่สามคำขึ้นไปเข้าด้วยกัน ได้แก่ บุญหนักศักดิ์ใหญ่ เป็นนามประสมนามแบบเชื่อมอนุกรม เกิดจากการเอานามมาเรียงร้อยเข้าอนุกรมกัน

สภาผู้แทนราษฎร เป็นนามประสมนามแบบเชื่อมอนุกรม เกิดจากการเอานามมาเรียงร้อยเข้าอนุกรมกัน

ครอบครองปรปักษ์ เป็นกริยาประสมนามแบบเชื่อมอนุกรม เกิดจากการเอากริยาและนามมาเรียงร้อยเข้าอนุกรมกัน

2.4 โครงสร้างแบบซ้อน เป็นการประสมด้วยส่วนหน้าและส่วนหลัง ซึ่งอ้างถึงสิ่งเดียวกัน เช่น ชีวิตชีวา เป็นนามประสมแบบซ้อน เกิดจากนามที่เป็นสิ่งเดียวกันประสมกัน คือ *ชีวิต* และ *ชีวา* ความหมายเหมือนกัน ประสมกันเรียกว่า *ชีวิตชีวา*

ชื่อสัตย์ เป็นนามประสมแบบซ้อน เกิดจากนามที่เป็นสิ่งเดียวกันประสมกัน คือ *ชื่อ* และ *สัตย์* ความหมายเหมือนกัน ประสมกันเรียกว่า *ชื่อสัตย์*

ทรัพย์สิน เป็นนามประสมแบบซ้อน เกิดจากนามที่เป็นสิ่งเดียวกันประสมกัน คือ *ทรัพย์* และ *สิน* ความหมายเหมือนกัน ประสมกันเรียกว่า *ทรัพย์สิน*

รูปภาพ เป็นนามประสมแบบซ้อน เกิดจากนามที่เป็นสิ่งเดียวกันประสมกัน คือ *รูป* และ *ภาพ* ความหมายเหมือนกัน ประสมกันเรียกว่า *รูปภาพ*

3. คำสมาส หมายถึง การนำคำบาลีสันสกฤตมาประกอบกันตามระเบียบไวยากรณ์ของภาษาบาลีและสันสกฤต มี 2 โครงสร้าง ได้แก่ โครงสร้างแบบขยาย และแบบเชื่อม

3.1 คำสมาสแบบขยาย เป็นการนำคำบาลีสันสกฤตมาประสมกันโดยคำหน้าทำหน้าที่เป็นส่วนขยายและคำหลังเป็นส่วนหลัก เช่น

จักรยาน เป็นคำสมาสแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี ยาน เป็นส่วนหลัก จักร เป็นส่วนขยาย

โจรกรรม เป็นคำสมาสแบบขยาย เกิดจากนามประสมนาม มี กรรม เป็นส่วนหลัก โจร เป็นส่วนขยาย

กรีธาทัพ เป็นคำสมาสแบบขยาย เกิดจากกริยาประสมนาม มี ทัพ เป็นส่วนหลัก กรีธา เป็นส่วนขยาย

ทศวรรษ เป็นคำสมาสแบบขยาย เกิดจากสังขยาประสมนาม มี วรรษ เป็นส่วนหลัก ทศ เป็นสังขยาส่วนขยาย

3.2 คำสมาสแบบเชื่อม เกิดจากการนำคำบาลีสันสกฤตมาสมาสกันแบบเชื่อมและ/หรือ เช่น ศิลธรรม เป็นสมาสแบบเชื่อมและ/หรือ มี และ เป็นสันธานเชื่อมระหว่าง ศิล / ธรรม กาลเทศะ เป็นสมาสแบบเชื่อมและ/หรือ มี และ เป็นสันธานเชื่อมระหว่าง กาล / เทศะ บุญบาป เป็นสมาสแบบเชื่อมและ/หรือ มี หรือ เป็นสันธานเชื่อมระหว่าง บุญ / บาป รูปธรรมนามธรรม เป็นสมาสแบบเชื่อมและ/หรือ มี และ เป็นสันธานเชื่อมระหว่าง รูปธรรม / นามธรรม

ผลการศึกษาโครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตสามารถสรุปได้ว่า การประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตมีกระบวนการประกอบคำ 3 แบบ ได้แก่ คำประสาน คำประสม และคำสมาส ซึ่งแต่ละแบบมีโครงสร้างของการประกอบคำดังตารางแสดงให้เห็นว่า คำสมาสโครงสร้างแบบขยาย มีปริมาณความถี่มากที่สุด จำนวน 678 คำ คิดเป็นร้อยละ 63.54 รองลงมาคือ คำประสม โครงสร้างแบบขยาย พบจำนวน 147 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.77 ส่วนโครงสร้างของการประกอบคำที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ คำประสม โครงสร้างแบบเชื่อม พบจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.65

ตารางแสดงโครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต

การประกอบคำ	โครงสร้าง	จำนวน	ร้อยละ
คำประสาน	1. หน่วยคำอิสระ+ หน่วยคำไม่อิสระ	21	1.96
	2. หน่วยคำไม่อิสระ+ หน่วยคำอิสระ	131	12.27
คำประสม	1. แบบขยาย	147	13.77
	2. แบบแยก	28	2.62
	3. แบบเชื่อม	7	0.65
	4. แบบซ้อน	29	2.71
คำสมาส	1. แบบขยาย	678	63.54
	2. แบบเชื่อม	26	2.43
รวม		1,067	100

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ พบว่า คำไทยที่ประกอบด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต มีกระบวนการประกอบ 3 ประเภท ได้แก่ คำประสาน คำประสม และคำสมาส ซึ่งกระบวนการประกอบคำแบบสมาสปรากฏมากที่สุด ย่อมแสดงให้เห็นอิทธิพลของการยืมภาษาบาลีสันสกฤต ดังที่ บรรจบ พันธุเมธา (2516)

กล่าวถึงการยืมภาษาบาลีสันสกฤตว่านอกจากจะยืมคำศัพท์แล้วเรายังยืมไวยากรณ์ของภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ในการประกอบคำที่เรียกว่า คำสมาส

อย่างไรก็ดีเมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของคำประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัย พบว่า คำสมาสโครงสร้างแบบขยายปรากฏมากที่สุด จำนวน 678 คำ คิดเป็นร้อยละ 63.54 ของจำนวนคำทั้งหมด รองลงมา คือ คำประสมโครงสร้างแบบขยาย ปรากฏจำนวน 147 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.77 ของจำนวนคำทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นอิทธิพลของภาษาแม่ ตามแนวคิดเรื่องการยืมภาษา กล่าวคือ เมื่อมีการยืมคำภาษาต่างประเทศมาใช้ ผู้ใช้ภาษาจะดัดแปลงคำยืมให้เข้าระบบไวยากรณ์ของตน แม้ว่าคำสมาสแบบไวยากรณ์ของภาษาบาลีและสันสกฤตจะปรากฏเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยการประสมคำและการสมาสมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ เป็นการนำคำตั้งแต่ 2 คำ มาประกอบกันเป็นคำใหม่ ทั้งนี้คำสมาสจะวางส่วนขยายไว้หน้าส่วนหลัก เช่น สุนทรพจน์ แปลว่า ถ้อยคำอันไพเราะ ซึ่งแตกต่างกับคำประสมที่จะวางส่วนขยายไว้หลังส่วนหลักเสมอ เช่น พุดเพราะ นอกจากนี้ยังพบว่าคำประสมโครงสร้างแบบเชื่อมอนุกรมที่ประกอบด้วยคำตั้งแต่สามคำขึ้นไปจะมีลักษณะเป็นคำคล้องจองกัน เช่น บุญหนักศักดิ์ใหญ่ คำว่า "หนัก" สัมผัสสระกับคำว่า "ศักดิ์" ซึ่งแสดงให้เห็นลีลาภาษาความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสมมุติฐาน กล่าวคือ โครงสร้างของการประกอบคำไทยด้วยคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แสดงให้เห็นอิทธิพลของการยืมภาษา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยความรู้ด้านวิชาหน่วยคำ (Morphology)

รายการอ้างอิง

- โกวิทย์ พิมพวง. (2551). รายงานวิจัยการสร้างคำแบบบาลีและสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (ม.ป.ป.). การสร้างคำแบบบาลีและสันสกฤตที่มีอิทธิพลต่อภาษาไทย. *Journal of Korean Association of Thai Studies*. vol.14, 1-27.
- คนงนาฏ รุณวุฒิ. (2533). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงเสียงคำบาลีและสันสกฤตในวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน. ปริญญาโทการศึกษาหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ พิษณุโลก.
- จิรภัทร แก้วกู่. (2545). ลักษณะไวยากรณ์ของคำยืมจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่ปรากฏในพระปฐมสมโพธิกถา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2534). พระอัจฉริยภาพด้านภาษาศาสตร์ของพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- นววรรณ พันธุมธา. (2548). เสียงหนักเบากับคำถามเกี่ยวกับคำในภาษาไทย. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 30(3), 742 – 753.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2555). คำยืม VS คำทับศัพท์ (1). *มติชนสุดสัปดาห์*. 32 (1675), 72.
- _____. (2555). คำยืม vs คำทับศัพท์ (2). *มติชนสุดสัปดาห์*. 32(1676).
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2555). คำยืม vs คำทับศัพท์ (3). *มติชนสุดสัปดาห์*. 32(1677).
- _____. (2555). คำยืม vs คำทับศัพท์ (4). *มติชนสุดสัปดาห์*. 32(1678).
- _____. (2555). คำยืม vs คำทับศัพท์ (5). *มติชนสุดสัปดาห์*. 32(1679).
- ธีรพันธ์ เหลืองทองคำ (2525). จังหวะในภาษาไทย ใน เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 1-6. (หน้า 283 – 319). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- บรรจบ พันธุมธา. (2516). **บาลีสันสกฤตในภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญธรรม กรานทอง และคณะ. (2553). **คำไทยที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปรีชา ทิชนพงศ์. (2534). **บาลี-สันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- _____. (2553). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997).
- วรลักษณ์ พับบรรจง. (2530). **ภาษาบาลีสันสกฤตที่เกี่ยวกับภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.
- วันทนี ม่วงบุญ. (2532). **คำยืมในจารึกสุโขทัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลวรรณ นิษฐานันท์. (2533). **ภาษาและภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2526). **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสุทธ์ บุญกุล. (2554). ข้อสังเกตเกี่ยวกับภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย. ใน **วิสุทธอักษร**. (หน้า 97 - 111). กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- สรารุจ จันสีหา. (2542). **ศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตที่ปรากฏใน พระปฐมสมโพธิกถา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2517). **บาลี-สันสกฤตที่สัมพันธ์กับภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทธิณี ขวัญมงคล. (2535). **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำบาลีสันสกฤตจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 : ศึกษารายกรณีวรรณคดี เรื่อง มหาเวสสันดรชาดก ฉบับ 13 กัณฑ์ ของครูสภา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2535). **ภาษาบาลี - สันสกฤตในภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2539). **ลักษณะคำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์ทศพร ชูชก และกุมาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2549). คำสมาส. ใน **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2 : คำ การสร้างคำ และการยืมคำ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2549). คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤต. ใน **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2 : คำ การสร้างคำ และการยืมคำ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2532). **งานนิพนธ์ชุดสมบูรณ์ของ ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชธน หมวด ภาษา เรื่องนิรุกติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อมรรัตน์ อมราพิทักษ์. (2539). **คำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตในวรรณกรรมเรื่อง มหาภารตยุทธ ของ สฤง ผลชีวิน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา

- อุดม วโรตม์สิขิตติ์. (2553). **ภาษาศาสตร์เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2553). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2537). **ภาษาศาสตร์เหมาะสม**. กรุงเทพฯ: ต้นธรรม.
- _____. (2555). **ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2554). ทฤษฎีการออกเสียงคำไทยตามหลักภาษาศาสตร์. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. 36 (2), 273 – 287.
- อุดม วโรตม์สิขิตติ์ และคณะ. (2543). **รายงานวิจัยการออกเสียงคำไทยให้ถูกต้อง**. สำนักศิลปกรรมราชบัณฑิตยสถาน.
- อุทัยวรรณ นิยมมี. (2534). **คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในมหาดิคำหลวง กัณฑ์ทศพร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2545). **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- Crystal, David. (1997). **A Dictionary of Linguistics and Phonetics**. 4th ed. Blackwell Publishers Ltd.
- Gedney, William J. (1947). **Indic loanwords in spoken Thai**. Dissertation (Ph.D.), Yale University.
- Suwaree Yordchim. (2012). **Inflections in English Nouns, Verbs, and Adjectives**. The Journal of the Royal Institute of Thailand. Volume IV – 2012, 135-144.
- Udom Warotamasikkhadit. (2547). The Accentual System of Thai Polysyllabic Words. ใน **ราชบัณฑิตยสถาน (บก.) 70 ปี ราชบัณฑิตวิชาการ**. (หน้า 794- 812). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.